

SIMPOZIONUL „GHEORGHE N. COSTESCU“

În ziua de 17 decembrie 1972 a avut loc la Pucioasa sărbătorirea ilustrului înaintaș al invățământului românesc, G. N. Costescu — colaborator apropiat al lui Spiru Haret în organizarea invățământului public, de la a cărui naștere s-au împlinit o sută de ani — inițiată de Inspectoratul școlar județean Dâmbovița și Casa corpului didactic, cu sprijinul Academiei R. S. România, Ministerului Educației și Învățământului, Comitetului județean Dâmbovița al Partidului Comunist Român, Consiliului popular județean, Consiliului popular al orașului Pucioasa, Universității din București și Institutului de științe pedagogice.

Manifestarea a fost deschisă de prof. Ion Jipa, directorul Casei corpului didactic Dâmbovița, după care prof. univ. dr. doc. Stanciu Stoian, consilier al ministrului Educației și Învățământului, a adus salutul ministerului. Au vorbit în continuare : prof. Nicolae Oprea — inspector general al Inspectoratului școlar al județului Dâmbovița, Tiberiu Varga — vicepreședinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al județului Dâmbovița, drd. Niculina Costescu — membru al biroului Comitetului județean P.C.R., prof. univ. Gh. Pârnăuță — de la catedra de pedagogie a Universității din București, prof. dr. doc. Cornelius Constantinescu — medic emerit, prof. dr. Maria Niculescu-Ghimpă — de la Liceul pedagogic din Tîrgoviște, publicistul Nicu Filip — din colegiul de redacție al revistei „Albina“, avocatul Ovidiu Rizescu — fost elev al lui G. N. Costescu — și invățătorul Ion Popescu — din satul natal al sărbătoritului (Șerbănești-Pucioasa). S-au evocat, prin aceste cuvinte calde, personalitatea și activitatea prodigioasă a cărturarului sărbătorit.

Festivitatea a fost urmată de o ședință de comunicări științifice prezentate de : acad. Miron Niculescu, președintele Academiei R. S. România — „Relația știință-invățămînt“ ; Stanciu Stoian, membru corespondent al Academiei R. S. România — „Trăsături de bază ale pedagogiei române moderne“ ; dr. Radu Tomoiagă, cercetător științific principal la Institutul de filosofie — „I. H. Rădulescu și antidiinastismul său“ ; drd. Eugen Fruchter și drd. Gabriel Mihăescu, directorul Muzeului județean Dâmbovița — „Adevăratale începuturi ale studierii

filosofiei și literaturii în România"; Petre Cristea, îndrumător la Complexul muzeal Curtea Domnească din Tîrgoviște — „A existat o școală domnească de grămătici în secolul al XV-lea la Tîrgoviște?“.

În sală erau prezenți academicieni, profesori universitari, cercetători științifici, reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, cadre didactice, foști elevi și membri ai familiei celui aniversat.

În încheiere, a fost susținut un program artistic și s-a vizionat o expoziție dedicată lui G. N. Costescu.

Centenarul sărbătorit la Pucioasa a fost consemnat în publicațiile : Forum — revista învățămîntului superior (anul XV, martie 1973, nr. 3), Studii — revistă de istorie (tomul 26, 1973, nr. 3), Contemporanul (nr. 9 — 1372, 23 februarie 1973), Scripta Valachica (tomul IV, 1972), Dimbovița — Tîrgoviște (anul V, nr. 1498, 19 decembrie 1972) ; Tribuna școlii (nr. 76, 30 decembrie 1972).

E. F.

DESPRE RELAȚIA ȘTIINȚĂ-ÎNVĂȚAMINT

MIRON NICOLESCU

președintele Academiei Republicii Socialiste România

Cred că am să vă produc o oarecare decepție, dar o să fie în egală măsură amestecată și cu bucurie, pentru că nu am intenția să ţin o conferință. Am luat cunoștință de această temă destul de tîrziu, îmi e foarte familiară, însă nu doresc aici să dezvolt o temă care cere foarte mult timp și pentru a fi făcută și pentru a fi ascultată.

Am să încerc numai să racordez această temă la obiectul principal al sedinței noastre de astăzi, al sesiunii noastre de astăzi, aceea care comemorează un mare fiu al comunei dumneavoastră — care este adoptiv și comuna mea — și odată cu el al întregii generații de învățători și de oameni ai cărții, care în frunte cu Haret au schimbat, la un moment dat, au încercat să schimbe, cel puțin, și au reușit, în bună măsură, să schimbe fața țării în ceea ce privește problema culturalizării.

Nu am să încerc să vă dau definiția științei, nici nu cred că pot să-o fac, dar să începem cu un proverb care circulă : „A ști înseamnă a prevedea“. Este un proverb pe care l-am învățat de mult, prima dată în limba franceză, cînd eram student, dar se potrivește în toate limbile, el cuprinde în fapt esența ; pornind de la acest proverb putem să reconstituim, oarecum, esența științei ca disciplină. Știința se constituie exact în momentul în care observațiile noastre se periodizează, adică în momentul în care observăm că anumite fenomene reapar la perioade regulate. Momentul în care, de pildă, oameni de pe pămîntul nostru au observat că soarele apare cam în același timp, cam în același loc, dimineața, și dispare cam în același loc și cam în același timp, după o bucată de vreme, în acest moment, oamenii au început să formuleze anumite reguli. Și formularea acestor reguli, care pe urmă au fost corigate și completate, a dus la prima disciplină care s-a constituit cronologic : la astronomie, apoi la matematică. Cu mult înainte ca oamenii să știe ce înseamnă fizică, chimie, biologie și aşa mai departe, ei puteau prevedea mișcări ale astrilor pe cer. Știți foarte bine, mulți dintre dumneavoastră, cum Thales din Milet, acum multe mii de ani, a putut prevedea trecerea unei comete, din simple observații, din simplul fapt

că a putut — din repetarea periodică a unor fenomene — să tragă anumite reguli, să constituie un grup de legi care erau simburele viitoarei astronomii pe care o cunoaștem astăzi, și al geometriei, în același timp. Bineînteles, cunoașterea științifică satisfacă în primul rînd o curiozitate naturală. Faptul că un fenomen poate fi reprodus în aceleași condiții, reconstituit în aceleași condiții, independent de loc, de persoană, de timp, îți acordă o oarecare incredere în deducțiile pe care le faci, în regulile pe care le stabilești. Atâtă vreme cît, de pildă, n-au intervenit posibilități de măsurare a fenomenelor care se repetă periodic, nu s-a putut crea, de pildă, chimia.

Chimia, ca știință, în sensul pe care îl dăm astăzi cuvintului, s-a născut abia cu anii Revoluției franceze, în momentul în care Lavoisier a constatat că apa se constituie exact din două părți de hidrogen și o parte de oxigen, în volume. Că acest lucru putea să fie pe urmă repetat, de oricare avea la îndemnă aceleași instrumente, aceasta constituia o lege de chimie și, cu această primă lege de chimie, a început constituirea chimiei moderne. Că au existat fenomene chimice puse în evidență înaintea lui Lavoisier, acest lucru este foarte adevărat. Chimia lui Lavoisier nu s-a născut din nimic. S-a născut din acumulări de fapte care au dus pînă la urmă la acel salt calitativ pe care l-au constituit experiențele nemuritoare ale marelui Lavoisier.

Același lucru se poate spune despre orice alt domeniu științific.

Știința, o disciplină științifică se poate constitui în momentul în care observi anumite reguli imuabile, anumite fenomene care fie că se pot reproduce, fie că se reproduc ele însele periodic.

Cunoașterea științifică, bineînteles, are la bază o curiozitate naturală, dar nu numai atât. Cunoașterea științifică a devenit curind pentru om o armă, întîi de apărare și apoi de stăpinire a elementelor naturii, a legilor naturii, în folosul său propriu. Este un fapt foarte important această mutație de la curiozitatea pură la constatarea pe care o faci, anume că știind mai multe lucruri poți fi mai bine înarmat pentru a lupta într-un mediu complet ostil. Omul, dintre toate animalele, pe scară zoologică este situat în frunte, însă are cele mai puține mijloace naturale de apărare. Mijloacele de apărare și le-a luat din cunoașterea științifică; mai precis, din cunoașterea mediului înconjurător, care a devenit din ce în ce mai științifică, din cunoașterea aplicată la crearea focului, la domesticirea animalelor, la crearea vehiculelor, la descoperirea roților și așa mai departe.

Ce legătură are știința cu învățămîntul?

Sunt lucruri deosebite, e o linie pusă între ele, linia figurează la început: *relația știință-invățămînt*. Orice generație a unei societăți, a unui colectiv, înmagazinează o seamă de cunoștințe. Aceste cunoștințe s-au tradus, pînă în cele din urmă, din punct de vedere al economiei societății, în bunuri care au mărit nivelul de viață al societății. Aceste cunoștințe trebuie să păstreze și transmisse mai departe. Cine face acest

oficiu de transmitere a cunoștințelor? Îl face învățătorul. Deci, iată care este legătura, prima legătură dintre învățămînt și știință. Dacă ne-am opri însă numai la acest rol al învățămîntului, am greși fundamental. Nu numai că am greși fundamental, dar, pur și simplu, ne-am situa pe partea complementară a obiectului acestei sesiuni.

Învățămîntul nu se limitează numai la transmiterea mecanică a unei cantități de cunoștințe. Cunoștințele, în sine, transmiterea lor, a acestor cunoștințe, nu ar face decît să opreasă evoluția, mersul ascendent al evoluției societății. Învățămîntul face ceva mai mult. Învățămîntul face o operă mare de educare, de educare completă în toate sensurile, și prima educație pe care o face învățămîntul este educația științifică.

Învățămîntul transmite nu numai cunoștințe, ci oferă celor care sunt supuși acestui proces metode de investigație, metode de cercetare mult mai mult decît cantitatea de cunoștințe, modul cum trebuie să observi lucrurile, modul cum trebuie să reacționezi în fața evenimentelor, în fața lucrurilor. Aceasta este unul din marile obiective ale învățămîntului: metodele mult mai mult decît cantitatea de cunoștințe. Și asupra acestui punct, trebuie să vă spun că Secretarul General al partidului nostru a insistat de foarte multe ori în intervențiile sale asupra naturii reale pe care trebuie s-o aibă învățămîntul: natură educativă mult mai mult decît acela de instructiune mecanică, de acumulare nediferențiată de fapte care vin din trecut, moștenite, fără nici o grijă de selectare, fără grijă de alegere a celor care într-adevăr contribuie la avansarea științei și prin aceasta la avansarea societății, la ridicarea nivelului de trai.

Iată, deci, care este legătura reală dintre învățămînt și știință. Bineînțeles că învățămîntul mai are și un alt scop, acela al unei educații complete a omului. Are scopul de a învăța pe om să se comporte în aşa fel încit în această viață, în mulțimea în care trăiește, în colectivitatea în care trăiește, viața sa, modul său de comportare să ducă la cel mai mic număr de ciocniri cu viața altor oameni. Pe acest principiu al evitării conflictelor între oameni se bazează întreaga morală, întreaga comportare a oamenilor, se bazează principiile de etică. Dumneavoastră știți că partidul nostru atribuie o foarte mare importanță acestor principii de etică în viața de toate zilele a fiecărui cetățean. S-au făcut sedințe numeroase și o plenară de partid a Comitetului Central al P.C.R. — la care am avut cinstea să particip și eu — a fost consacrată acestor probleme de etică, de comportare corectă în viața de toate zilele, ca cetățean și ca slujitor al țării.

În procesul acesta de transmitere a cunoștințelor și mult mai mult de transmitere a unor metode de comportare, a unor metode de viață, un rol important îl joacă corpul didactic și, bineînțeles, să nu se supere membrii corpului didactic de alte categorii, dar rolul cel mai important îl joacă acei membri ai corpului didactic cu care copilul

vine prima dată în contact. Am auzit aici cîteva mărturisiri care m-au întinerit cu vreo 60 de ani, despre şocul plăcut, despre surprinderea extraordinară pe care au avut-o ca copii puşi în faţa abecedarului „Costescu“. Ei bine, aici se hotărâste soarta viitorului şcolar la primul contact cu școala, cu învățătorul. Învățătorul are cea mai mare importanţă din punct de vedere al formării elevului. Dacă învățătorul nu găseşte o linie comună între el și elevii săi, învățatura sa e ratată. Dacă copilul nu reuşeşte să se încadreze în sistemul de învățatură, el nu poate reuşi în învățatura sa mai departe. Acest lucru l-a řiut cel pe care îl comemorăm astăzi — Gheorghe N. Costescu. El ři-a dat seama că învățătorii, care sunt oameni ca toți oamenii pînă la urmă, care au un grad de pregătire teoretică, aruncați brusc în faţa unor responsabilități extraordinare, acelea de a forma viitorii cetăteni ai țării, au nevoie să fie sprijiniți, au nevoie ca experiența altora mai în vîrstă să suplimească lipsa lor de experiență. Iată lucrul pe care l-a simțit cel comemorat astăzi, Gheorghe N. Costescu. De aici munca sa titanică, întii de a se informa el însuși, aşa cum foarte bine a spus colegul meu, profesorul Stoian, și în același timp de a da, de a împărtăși și altora din experiența sa, prin cunoșcutele sale metodici care nu erau altceva decît îndrumătoare, pentru toți învățătorii țării, de modul în care ei trebuie să distribuie cunoștințele — dar nu numai cunoștințele — legate foarte mult de un mod de comportare. Aici, foarte bine ați făcut, stimate coleg, că ați pomenit de cele mai importante domenii asupra cărora atenția sa a fost atrasă : geografia și istoria patriei.

Pentru că acestea sunt exact domeniile în care învățămîntul propriu-zis, adică instructajul, predarea de un număr de cunoștințe se aliază și cu insuflarea unor anumite sentimente, a unor anumite concepții pe care elevul nu le va mai părăsi niciodată. E vîrsta aceasta între 7 și 11 ani, este vîrsta la care noțiunile, concepțiiile insuflate cu dibacie de învățător elevului devin pînă la urmă reflexe, nu te mai poți debarasa de ele. Iată de ce rolul învățătorului este foarte important, iată un rol pe care marele Haret l-a înțeles foarte bine și iată de ce Haret ři-a dedicat întreaga lui viață, părăsind un domeniu în care-și ciștigase gloria, al cercetărilor în matematică — ciștigase o mare glorie peste hotare — pentru ca să se dedice complet acestui proces de formare a unui corp didactic, pentru că el știa că dacă un corp didactic bun se poate forma, atunci viitorul tineretului, viitorul copiilor țării este asigurat. El a făcut această mare operă de a-i fi redat corpului didactic, în special acestei pături — acestui grup de corp didactic al învățătorilor — de a fi restituit învățătorilor demnitatea care le fusese furată de către viața politică — pe care o cunoașteți din lecturi — din acea vreme, a țării. Aceasta este un mare merit al lui Haret. În această acțiune a sa, Haret ři-a ales un număr de colaboratori devotați, de colaboratori care au gîndit ca el. Între ei se află și cel memorat astăzi, Gheorghe N. Costescu. Dumneavoastră řiți că ei au fost

numiți — acești colaboratori pe care și i-a ales cu grijă și i-a păstrat pînă a murit — au fost numiți, probabil în deridere, dar numirea lor a râmas celebră și o purtau cu mindrie toți cei care au primit-o : „Cazacii lui Haret“. Fără îndoială, el era considerat de dușmanii politici un fel de hatman. Bineînțeles, hatmanul avea cazacii săi. Ei bine, cazacii lui Haret au făcut o treabă foarte bună îndrumăți de Haret, și Haret i-a susținut întotdeauna și le-a acordat toată increderea sa.

Vreau să închei această expunere cu un act de mulțumire pe care îl aduc în numele membrilor familiei — mă consider și eu ca membru al familiei — pentru că, din viața mea, 20—21 de ani i-am trăit în sinul familiei mele, lingă tatăl meu, după aceea, mai tîrziu, alți 15 ani i-am trăit lingă Gheorghe N. Costescu, socrul meu. Și amîndoi au avut influență egală asupra mea : unul a format pe tinărul copil pînă la anii de adult, pînă la anii 21, celălalt m-a învățat a doua oară abecedarul, dar un alt abecedar, un abecedar pe care nu l-a scris niciodată, abecedarul acela pe care îl învețî urmărind viața și modul de comportare a omului în familie, între prieteni și în societate. E lucrul pe care eu l-am făcut instinctiv și aşa am învățat al doilea abecedar, abecedarul comportării în viață, pe care am încercat să-l aplic după modelul său în toate activitățile mele ulterioare.

Vă mulțumesc, încă o dată, în numele familiei.